

“Economie en zingeving hoeven elkaar niet uit te sluiten”

Ignas Devisch (professor in de filosofie, medische filosofie en ethiek aan de UGent)

Mensen hebben behoefte aan zingeving en betekenis. Ook op het werk, dat een bron is van zelfontplooiing en sociaal contact. “De werkgever kan daar een verschil maken, zowel positief als negatief”, zegt professor Ignas Devisch. “Ook positieve gezondheid helpt om een betekenisvol leven te leiden.”

Zingeving is vandaag meer dan ooit belangrijk. Voor heel wat mensen zijn de klassieke zingevingssystemen wegevallen. “Lange tijd was er een tendens dat we ons ook wel zonder zingeving konden beredderen”, zegt Ignas Devisch, professor in de filosofie, medische filosofie en ethiek aan de UGent. “Maar het grote aanbod cursussen en workshops rond zingeving en spiritualiteit wijst op het tegendeel. Er is een enorme nood, zelfs bijna een hunker, om zin te geven aan wat je doet, aan je bestaan. Als mens kunnen we niet of nauwelijks zonder zingeving. Het idee dat het allemaal zinloos is, is een redelijk ondraaglijke gedachte.”

De belangrijkste bron van zingeving ziet Devisch in sociale relaties, met

daaraan gekoppeld het mechanisme van erkenning. “We hebben een duidelijke basisbehoefte om door anderen erkend te worden voor wat we doen. Het is lastig om alleen voor de spiegel te staan en te zeggen hoe geniaal je bent.” Daarnaast zijn mensen ook verbonden met een bredere omgeving: met de natuur, een volk, de wereld, de kosmos. “Er zijn heel wat variaties. Het idee dat er helemaal niets zou zijn, is voor veel mensen een lastig gegeven. Je moet daarom niet gelovig zijn, maar wat je doet, moet op een of andere manier een betekenis hebben of perspectief krijgen.”

Zingeving op het werk

Onderzoek van ETION en Acerta toont aan dat zowel werkgevers als werknemers groot belang hechten aan zingeving op het werk. Werk is een bron van zelfontplooiing, sociaal contact en een bijdrage aan het grotere geheel. Economie en zingeving hoeven elkaar niet uit te sluiten. “Een goede zaak dat dit eindelijk wordt erkend, want het is te lang onderbelicht geweest”, legt Devisch uit. “Het zou ook volkomen absurd zijn mochten we geen zingeving verbinden aan onze job, zeker als je berekent hoeveel jaar we aan ons werk spenderen.”

Vandaag houden mensen zich steeds meer bezig met de vraag: wat wil ik doen, waarin herken ik me, wat is voor mij van belang in het leven? “Op dat vlak bevinden we ons op een belangrijk punt in de economie. We merken dat we onszelf vastrijden,

zowel op het vlak van klimaat als productie en globalisering. We zitten aan het einde van een bepaald paradigma en vragen ons af wat het volgende zou kunnen zijn.”

Al vijftien tot twintig jaar is er sprake van burn-out, stress en slapeloosheid. De cijfers blijven maar toenemen. “Mensen slagen er soms niet meer in om hun leven geordend te krijgen. Ze krijgen geen energie of wat ze doen, lijkt hen niet meer zinvol.” De economie zou beter op de rails staan, mocht de samenleving erin slagen om meer mensen een zinvolle activiteit aan te bieden of hen de kans te geven zich daarin te ontwikkelen, vindt Devisch. “Ik zie dat heel breed. We zijn bereid om veel energie in iets te steken, omdat we denken dat het ertoe doet. Daarom is het belangrijk om die zinvolle activiteiten open te trekken. We mogen niet louter een opsplitsing maken tussen functionele en zingevende activiteiten, maar

“Het idee dat het allemaal zinloos is, is een redelijk ondraaglijke gedachte.”

moeten bekijken hoe we onze dagelijkse bezigheden ook zinvol kunnen maken, beseffende dat er veel taken zijn die niet geestverruimend zijn. Dan gaat het over alle activiteiten die niet strikt tot het functionele behoren, maar waar wel een grote nood aan is en waarvoor niemand tijd heeft. Denk bijvoorbeeld aan luisteren, voor elkaar zorgen of er zijn voor de andere. Als we de definitie van arbeid en werk opentrekken, dan merken we hoe onderbelicht die activiteiten zijn, terwijl ze cruciaal zijn om van een zinvol leven te spreken. Wat ben je met een topwedde als je op het einde van de rit alleen staat? Het functionele en het zinvolle meer met elkaar in verband brengen, dat is een reflex die we moeten maken.”

Flexibiliteit inhoudelijk invullen

Ignas Devisch is ervan overtuigd dat we — gemiddeld gesproken — bewuster leven. “Steeds meer duikt de vraag op: waarom vinden we het belangrijk wat we doen? Waarom richten we een bedrijf op? Welke producten willen we op de markt brengen? We mogen niet alleen aan de korte termijn en aan winstgevendheid denken, maar ook aan de middellange termijn. Veel bedrijfsleiders zijn nu met die vraag bezig. Alleen weet de maatschappij niet altijd hoe ze met die vragen moet omgaan. Het gebeurt ondanks het systeem, niet dankzij.”

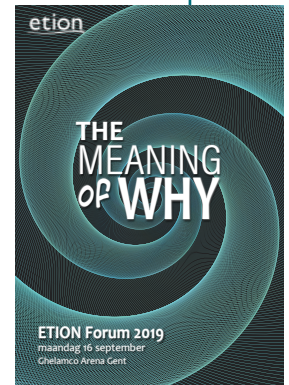
Het is vrij lastig om de spelregels op korte termijn aan te passen. De maatschappij bestaat uit grote systemen of logge instellingen die volgens vaste patronen werken. Er is meer nood aan flexibiliteit en creativiteit om mensen een zinvolle activiteit te geven. “Ik zou die zo vaak geroemde flexibiliteit meer inhoudelijk ingevuld willen zien. Dat je niet vastgepind wordt op wat je als 22-jarige als profiel had. Wanneer je veertig bent, moet je in staat zijn om bij te sturen zonder dat je daarvoor financieel afgestraft wordt of op het vlak van je loopbaan. Stel,

Ignas Devisch op ETION Forum 2019

Ignas Devisch is een van de gast-sprekers op het ETION Forum over de betekenis-economie dat plaatsvindt op maandag 16 september in de Ghelamco Arena te Gent.

Naast Ignas Devisch geven we het woord aan keynotespreker Aaron Hurst (Amerikaans ondernemer en auteur van *'The Purpose Economy'*), Bie De Backer (directeur Human Resources en Communicatie bij bouw-onderneming Durabrik) en Jochanan Eynikel, businessfilosoof bij ETION.

Meer info en inschrijven via www.etionforum2019.be.

iemand heeft twintig jaar in een ziekenhuis gewerkt, maar ziet een bepaalde nood in het kleuteronderwijs en volgt daarom een opleiding na haar uren. Maar eenmaal ze in het onderwijs start, krijgt ze een beginnerswedde. Er wordt geen rekening gehouden met haar anciënniteit, terwijl we net blij moeten zijn met mensen die zo flexibel zijn. Wanneer je van een bepaalde lijn afwijkt, krijg je te maken met onbegrip. We moeten net extra energie stoppen in die maatschappelijke nood. Het is van belang om creativiteit een plaats te geven.”

Faciliteren

De rol van de werkgever hierin is in de eerste plaats faciliteren. “Het individu blijft, wat mij betreft, het vertrekpunt. Maar de werkgever moet het wel een plaats geven in een groter geheel, dat lijkt me logisch. Het spreekt voor zich dat niet iedereen kan werken zoals Google met zijn zelfsturende teams. En het mag ook geen nieuwe plicht worden. Maar er moet wel ruimte voor zijn en ontplooiingskansen, in alle geledingen van het bedrijf. Daarnaast kan de werkgever ook optreden als mede-innovator. Die creativiteit en flexibiliteit mag actief gestimuleerd worden. We moeten anticiperen op wat binnen twintig jaar zal gebeuren. In mijn vakgebied bijvoorbeeld is het belangrijk na te denken over welke ziektes zich binnen twintig jaar zullen manifesteren, hoe de gezondheidszorg zich daaraan zal aanpassen en hoe we kunnen voorkomen dat die ziektes zich ontwikkelen.”

Hetzelfde geldt voor de economie, vindt Devisch. “Het is niet gemakkelijk om twee decennia vooruit te denken. Maar toch

is het belangrijk om mensen met visie te hebben. Het is niet omdat je ver vooruitkijkt dat je een idealist of een zwever bent.”

Positieve gezondheid

Om een betekenisvol leven te leiden, is gezondheid noodzakelijk. Dat lukt door niet alleen fysiek gezond te zijn, maar ook op andere domeinen. “We onderkennen al een tijdje dat gezondheid meer is dan de afwezigheid van ziekte”, legt Devisch uit. “Het gaat ook over gezond zijn op andere vlakken, zoals sociale contacten, behoefte aan zingeving, mentaal welbevinden enzovoort. Het is waardevol dat we inzien dat gezondheid niet losgesneden kan worden van de rest van je leven. Niet alleen is gezondheid de toegangspoort om gelukkig te zijn — als je niet gezond bent, wordt dat veel lastiger — maar zelfs met

“We mogen ook niet denken dat geluk zomaar maakbaar is.”

gezondheidsproblemen zijn er heel wat zaken die je leven comfortabel kunnen maken. Die link tussen mijn gezondheid en mijn leven en wat instellingen binnen gezondheidszorg kunnen doen om die koppeling mee te garanderen of mogelijk te maken, dat is een zeer positieve evolutie.”

Tegelijk waarschuwt Ignaas Devisch voor een paar valkuilen. De belangrijkste is de individualisering van de gezondheid. “Heel wat factoren die de gezondheid bepalen, overstijgen het individu. Denk maar aan omgeving, milieu, ruimtelijke ordening, vervuiling, financiële situatie, opleidingsniveau van de ouders en samenleving. Het individu heeft zijn gezondheid niet zelf in de hand. We mogen daarom niet met een beschuldigende vinger wijzen naar het individu. Je ziet dit nochtans regelmatig in een aantal discussies opduiken: te veel gewicht of te veel drinken? Het probleem van het individu. Dat zijn gemakkelijke voorbeelden terwijl het niet alleen om een kwestie van wilskracht gaat. Een folder die uitlegt dat roken ongezond is, zal ook niet helpen. Wat maakt dat de interactie tussen individu en samenleving stroef verloopt? Die dimensie moet je ook altijd meenemen in de redenering over gezondheid.”

Daarnaast mogen we ook niet denken dat geluk zomaar maakbaar is, vervolgt Devisch. “Met een goede gezondheid ben je niet vanzelfsprekend gelukkig. Als we onhaalbare idealen vooropstellen, dan zullen we er uiteindelijk slechter aan toe zijn. We moeten er rekening mee houden dat frustraties onvermijdelijk zijn, dat ze bij het leven horen. Het is een verhaal van vallen en opstaan. Als we bij positieve gezondheid denken dat het een kwestie van tijd is voor we ons einddoel bereiken, dan leggen we de druk te hoog.”

Tekst: Melanie De Vrieze | Foto: Johan Martens

Netwerk Positieve Gezondheid

Gezondheid is meer dan ziek zijn en niet ziek zijn. Toch focust onze zorg daar doorgaans wel op. Alle aandacht gaat uit naar klachten en gezondheidsproblemen, en hoe we die kunnen fiksen. Positieve Gezondheid kiest een andere invalshoek. Het accent ligt naast de ziekte, op de mensen zelf, hun veerkracht en wat hun leven betekenisvol maakt.

‘Een toestand van volledig lichamelijk, geestelijk en maatschappelijk welzijn.’ Dat is de definitie van gezondheid die de Wereldgezondheidsorganisatie al sinds 1948 hanteert. Hopeloos voorbijgestreefd, vond de Nederlandse huisarts en onderzoekster Machteld Huber. Zij ontwikkelde een nieuw concept vanuit een veel bredere visie: Positieve Gezondheid.

Het nieuwe model ziet eruit als een spinnenweb met zes assen. Hoe voel ik me lichamelijk? En mentaal? Hoe kijk ik naar mijn toekomst? Lukt het om te genieten van het leven? Heb ik een goed contact met anderen? Kan ik goed voor mezelf zorgen? Het antwoord op die zes vragen is voor iedereen anders. Iedereen heeft een persoonlijk gezondheidsspinnenweb en kiest zelf met welke assen hij of zij al dan niet aan de slag gaat.

Als gezondheidsfonds wil ook CM in de eerste plaats uitgaan van onze krachten als mens en niet van onze zwaktes als patiënt. Onder meer met de lancering van het netwerk Positieve Gezondheid België hoopt ze bij te dragen aan het vermogen van mensen om met de lichamelijke (fysieke), emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan.

Lees er alles over op www.mijnpositievegezondheid.be.